

**АВТЕНТИЧНИТЕ МАТЕРИАЛИ ОТ ИНТЕРНЕТ
ПРОСТРАНСТВОТО КАТО АЛТЕРНАТИВЕН ПОДХОД В
КОМУНИКАТИВНО ОРИЕНТИРАНОТО ОБУЧЕНИЕ ПО
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК ЗА ЧУЖДЕНЦИ**

*Зорница Цветкова
Масариков университет, Бърно*

**AUTHENTIC MATERIALS FORM THE INTERNET
AS AN ALTERNATIVE TEACHING TECHNIQUE
IN COMMUNICATION-BASED EDUCATION
IN BULGARIAN LANGUAGE FOR FOREIGNERS**

*Zornitsa Tsvetkova
Masaryk University of Brno*

The object of our research are authentic texts and videos, which could be used as an effective alternative teaching technique as part of a communicative teaching method aiming at improving the communicative skills of students who study Bulgarian as a foreign language. The theory presented in this paper is applied to the study process of Bulgarian language at Masaryk University in Brno. The results are provided in the conclusion.

Key words: Bulgarian for foreigners, methods of teaching foreign languages, communicative language teaching, teaching techniques, blended learning, internet, authentic texts, authentic videos, communicative skills

Съвременното чуждоезиково обучение и обучението по български език за чужденци в частност изискват нови методи и техники на преподаване, адекватни на нуждите и интересите на студентите, които обаче да представляват функционални средства за постигане на целите на обучението.

Обект на настоящото изследване са съвременните възможности за развиване на комуникативната и социокултурната компетентност на студентите чрез включване на автентични материали от интернет пространството в обучението по български език за чужденци.

Историята на методиката на обучението по чужд език познава много и различни методи на преподаване – граматико-преводен, директен, съпоставителен, „смесен“, аудиолингвален (включително и неговия частен вариант – аудио-визуалния метод), когнитивен, комуникативен и др. През 80-те години на миналия век все още най-често практикуван в България и в Чехия е бил граматико-преводният метод, чиито корени можем да открием далеч в средновековното обучение по латински. Най-силният му период обаче в САЩ и Западна Европа е краят на XIX и началото на XX век. Цел на чуждоезиковото обучение според концепциите на този метод е изграждането на способност за четене на литература в оригинал. Акцентът е поставен главно върху писмената форма на усвояване на езика, и то основно върху неговата граматика. Друг недостатък е използването на дидактически, а не автентични текстове дори и при работа с напреднали студенти. Третата слаба страна на граматико-преводния метод се отнася до използваните техники на преподаване, чрез които езиковият материал за илюстрация на дадени граматически структури е твърде често изваден от контекст. Съществен проблем представлява и фактът, че метаезикът доминира над преподавания/изучавания език. Това се отнася както за преподавателя, така и за студентите, които нямат достатъчно възможност да чуват и да използват активно изучавания чужд език. Твърде често крайният резултат от процеса на обучение по този метод при студентите е *„способност за работа с езиков материал по зададен модел, а не действителна езикова компетентност“*¹ (Ричардс, Роджер 1991: 34).

Именно стремежът за преодоляване на посочените по-горе недостатъци на граматико-преводния метод става причина за създаването в края на XIX в. на т.нар. директен метод, известен още и с името на основателя на редица езикови школи Максимилиан Берлицц. Този метод залага на подхода на усвояване на езика в естествената му среда. Тъй като на практика това не е възможно винаги, стига се до нейното имитиране по схема, която се опитва да преповтори усвояването на родния език. Именно в невъзможността да

---

¹ В настоящото изследване споделяме становището, че „езиковата компетентност включва знания за езикови единици от различни равнища, за правила за тяхното съчетаване и използване в речта, за алгоритми за лингвистичен анализ, за езикови и стилови норми на книжовния език“ (Петров 2000: 39).

се създаде универсална схема, валидна за всички езици, се корени обречеността на неуспех на този метод, а тя логично предопределя създаването на друг.

По време на Втората световна война първо в САЩ, а после и в Европа се появява аудиолингвалният метод. Той съществува в много варианти, сред които най-известният е аудио-визуалният. При него подобно на граматико-преводния метод се използват неавтентични текстове за целите на дадения урок. Отново доминираща техника е работата с езиков материал не в контекст, а като част от т.нар. дрил-упражнения, които стават особено популярни и се използват много и до днес. Освен изброените вече недостатъци трябва да се подчертае и неговото голямо предимство, а именно фактът, че за първи път може да се говори за метод, който комбинира солидна лингвистична и психолингвистична база. Това дава основание на много учени да смятат този метод за първия научнообоснован в методиката на чуждоезиковото обучение.

Всеки един от посочените методи има своите предимства и недостатъци, своите последователи и опоненти. Всеки от тях е основан на базата на определена концепция за същността на езика и на определена теория за неговото усвояване. Вероятно най-големият принос на всички изследвания с критическа насоченост по темата е всеобщото схващане, че не съществува оптимален метод на преподаване на всички езици във всички езикови среди, при всякакви условия и цели на преподаване (Маняк, Швец 2003: 42). Ето защо нелека задача на всеки преподавател е да избере най-подходящия за конкретната група от обучавани студенти спрямо спецификата на дадената среда (майчиния език, целите на изучаване и др.).

Преломен момент в историята на методиката на чуждоезиковото обучение представляват 70-те години на миналия век, когато се появява и започва да се налага комуникативният метод, чиято основна цел е изграждането и развиването на комуникативната компетентност на студентите. Добре известно е, че понятието използва за пръв път Хаймс през 1972 г., но нека да обърнем внимание на факта, че в неговата дефиниция не става дума само за езикова компетентност, а за компетентност за участие в речева дейност (Хаймс 1991: 7). Съвременната българската методическа литература също обръща внимание на този проблем. Представително в това отношение е становището на Петров, че „овладяването на езикови знания не е самоцелно, а представлява страна в единен процес, който представя връзката между осмисляне на знания за езика и развиване на умения

за владеене на езика” (Петров 2000: 39). Този подход на работа се базира на функционалното схващане за езика, според което езикът вече „не е комбинация от структури, а сбор от техните функции в реални ситуации и реално време“ (Суан 1990: 56). Комуникативният метод отваря пред преподавателите по-широка перспектива на погледа им върху усвояването на езика и отгук – на целите на чуждоезиковото обучение като цяло.

През последните две десетилетия този метод е използван на практика от много преподаватели в България и Чехия. Все още широко дискутирани в методическата литература обаче остават два проблема на комуникативноориентираното обучение по чужд език: 1) използването на дидактически и/или автентични материали и 2) изграждането на социокултурната компетентност² на студентите.

Следващата част на това изследване представя модел, който работи за изграждането и на двете компетентности, тъй като споделяме виждането, че езикът и културата са неделимо цяло. За тази цел следва да се обърне внимание на създадения от нас интерактивен комуникативен курс за средно напреднали в информационната система на Масариковия университет³ и да се обобщят резултатите от използването му във факултативното обучение по български език за чужденци. Основание за избора ни на комуникативния метод при създаването и използването на курса са предимствата му в сравнение с останалите, които вече посочихме в началото на това изследване. Създаденият от нас курс⁴ е за средно

---

² Социокултурната компетентност изисква овладяване на знания и умения за ориентирване в социокултурния контекст на изучавания чужд език.

³ Настоящото изследване се основава на знанията и опита ни от създаването и използването на интерактивния курс *Bulharská konverzace pro středně pokročilé* с автор Зорница Цветкова, която същевременно е и преподавател по едноименния предмет в Масариковия университет в гр. Бърно, Чехия. Реализацията му беше осъществена със съдействието на Центъра по e-learning на Масариковия университет и беше финансирана от Европейския социален фонд и държавния бюджет на Чешката република по проект с рег. CZ.1.07./2.2.00./07.0468.

⁴ Това е до момента шестият подред курс от серията интерактивни курсове по факултативен български език за чужденци в Масариковия университет, където цикълът на обучение е разделен на четири граматико-лексикални курса и два комуникативни (за начинаещи и средно напреднали). Докато курсът за средно напреднали залага изцяло на автентичните материали, то курсът за начинаещи обратно – на дидактическите. Включените текстове за работа с начинаещи, подготвени от авторката, бяха записани в звукозаписното студио на Центъра по e-learning на Масариковия университет, което направи възможно постигането на целите на курса.

напреднали и е разделен на 12 урочни единици, всяка от които съдържа автентичен текст за четене и превод, лексика по темата, аудио-/видеозапис, упражнения към тях, тема за дискусия и домашна работа (най-често под формата на есе)⁵. Въпреки че акцентът пада върху говоренето, работи се и за писменото усвояване на езика. Урочните единици комбинират различни видове дейности, което е доказан работещ модел в традиционното обучение, който прилагаме и в интерактивния курс. Организацията му следва модела *четене – слушане – говорене – писане*, т.е. изгражда четирите езикови компетентности, но го допълва с петата необходима – социокултурната компетентност. За целта се подбира автентичен текст (различни жанрове текстове от електронни издания), картинен, аудио- и видеоматериал (емисия новини, интервю, кратък документален филм, репортаж и др.) от интернет пространството по темата. Тук ясно проличава ролята на преподавателя в т.нар. *blended learning*⁶, който селектира подходящите за целите на обучението материали. В конкретния случай на създадения от нас интерактивен комуникативен курс студентите се запознават с реалии като големи градове в България, известни забележителности, традиционни български обичаи, занаяти и актуални теми от живота в България. Една от темите например е посветана на историята и забележителностите на град Пловдив, както се вижда на снимката:

Урокът започва с четене и превод на текста „Разходка из Стария Пловдив“ с автор Таня Рангелова от електронната поредица „Пътеписи за България“, при което се въвежда нова лексика по темата, с която се работи и в упражненията към текста.

---

⁵ Курсът използва програма, която позволява на студентите да качват есетата си във виртуален форум, където преподавателят нанася поправките по тях електронно. В настройките на форума са зададени опциите анонимност и обратна връзка, които на практика позволяват на студентите да разглеждат есетата на своите колеги, за да се учат от грешките им, без обаче да знаят чий е текстът. Опцията анонимност, разбира се, не се отнася за преподавателя.

⁶ Необходимо е да се уточни, че не става дума за електронно обучение за задочни студенти, а за „смесен“ тип обучение, т. нар. *blended learning*, който се използва от студенти в редовна форма на обучение както в университетски, така и в домашни условия.

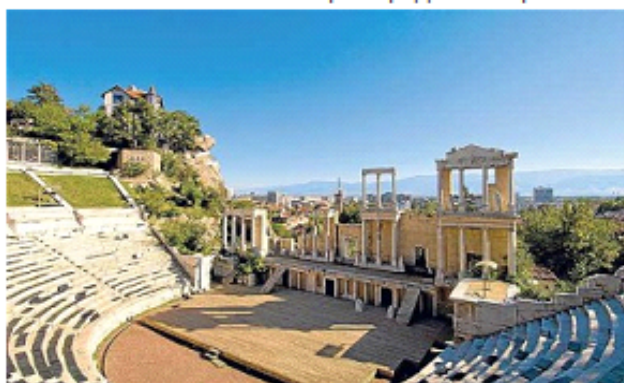
Разходка из Стария Пловдив

Ако имате път през Пловдив, не пропускайте да посетите Стария град. Ако нямате, направете си. Уверявам ви, че няма да съжаливате. В Пловдив определено има какво да се види. За останалите забележителности ще си говорим друг път, сега искам да се спра конкретно на Стария град. Той е разположен върху три от хълмовете на Пловдив – Небет тепе, Джамбаз тепе и Таксим тепе. Като всеки

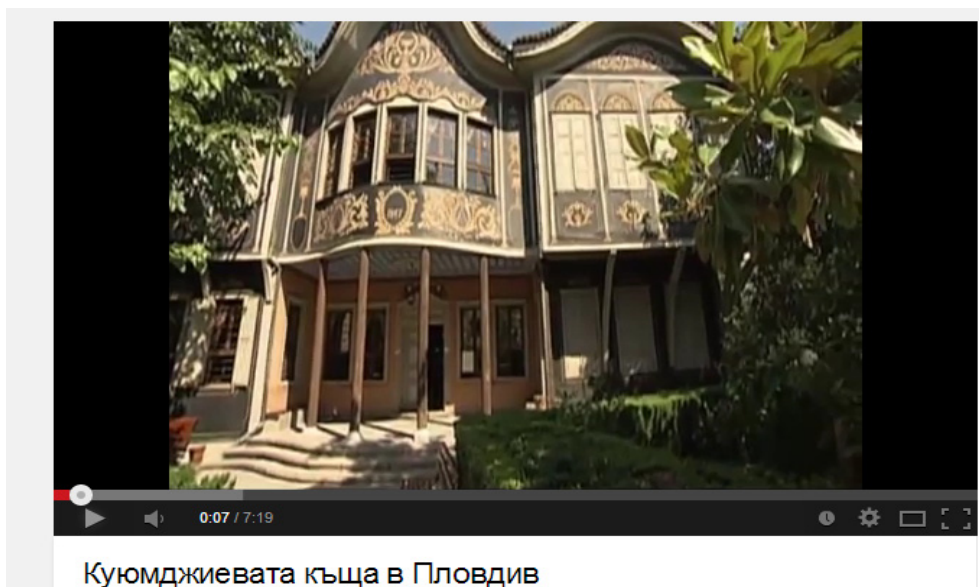
Лексиката е подготвена от преподавателя с оглед на конкретната тема и нивото на владеене на езика. Характерът на упражненията в отделните лекции се повтаря. Първото упражнение винаги е отговори на въпроси към прочетения текст, а второто е за попълване (на липсващи думи в текста, таблица, анкета, формуляр и др.) или описание на изобразеното на снимковия материал към текста.

Благодарение на запазените до днес културни паметници от тази епоха, може да усетите античната атмосфера на много места в града. Една от най-големите забележителности в Стария град безспорно е запазения

Античен театър. Древните римляни са го използвали предимно за драматични представления. За това го използваме и ние. През есента там се провежда театралният фестивал „Сцена на кръстопът“, който събира известни актьори от цялата страна. През май на сцената можете да слушате опера, а през август да гледате ежегодния Международен фолклорен фестивал. Периодично на

Що се отнася до видеоматериалите по темата, подбрали сме кратък документален филм за Пловдив и кратък репортаж за Куюмджиевата къща, както се вижда на следващата снимка:

Следват въпроси към студентите за онова, което са видели и чули от видеоклипа. По време на часа се работи на групи. За домашна работа на студентите например се поставят две допълнителни задачи: 1) да съставят кратък текст за Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, като използват предварително дадена информация (година на основаване, брой факултети, брой специалности, изучавани дисциплини и др.) и 2) да напишат есе на тема „Историята и забележителностите на моя роден град“.

Представеният от нас алтернативен подход беше активно включен в процеса на факултативното обучение по български език за чужденци в Масариковия университет. Опитът и високите резултати в края на семестъра ни дават право смело да твърдим, че действително става въпрос за ефективен модел на обучение. Този факт еднозначно говори в полза на включването на автентични материали от интернет пространството в процеса на обучение по български език за чужденци (и в чуждоезиковото обучение като цяло).

ЛИТЕРАТУРА

Барешова 2003: Barešová, A. *E-learning ve vzdělání dospělých*. Praha: Nakladatelství VOX, 2003.

Зорманова 2012: Zormanová, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012.

- Зоунек 2009:** Zounek, J. *E-learning – jedna z podob učení v moderní společnosti*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.
- Зоунек, Судицки 2012:** Zounek, J., Sudický, P. *E-learning: učení (se) s online technologiemi*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012.
- Маняк, Швец 2003:** Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003.
- Петров, Ангел 2000:** Петров, А. *Дискурсният анализ в обучението по български език 5. – 8. клас*. София: Булвест, 2000.
- Ричардс, Роджерс 1991:** Richards, J. C., Rodgers, T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching: A Description and Analysis*. Cambridge: CUP, 1991.
- Суан 1990:** Swan, M. A. Critical Look at the Communicative Approach. // *Currents of Change*. Rossner, R., Bolitho, R. Oxford: OUP, 1990, 54 – 80.
- Хаймс 1991:** Hymes, D. H. On Communicative Competence. // *The Communicative Approach to Language Teaching*. C. Brumfit, K. Johnson, Oxford: OUP, 1991, 5 – 26.